

her natural dignity in any case isn't humiliated by a man.

Key words: *Islam, a woman, marriage, Quran, rights and responsibilities*

УДК 316.28:316.723

Б.В.Слющинський

ФЕНОМЕН МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті досліджується феномен міжкультурної комунікації, його теоретико-методологічні засади. Автор статті доводить, що комунікативні явища привертають до себе увагу фахівців різних гуманітарних наук та інформаційних теорій. Саме на досягненнях цих наук ґрунтується сучасне знання про комунікацію. І сьогодні її дослідження тяжіють до створення спеціальної соціологічної теорії „Соціології міжкультурної комунікації”.

Ключові слова: *міжкультурна комунікація, комунікативні особливості, соціальний простір, амальгамація, акультурація.*

Для дослідження феномену міжкультурної комунікації спробуємо дослідити теоретико-методологічні засади комунікації в соціологічному аспекті, адже комунікація – явище складне і універсальне, її зміст і форми є предметом дослідження багатьох наук соціально-гуманітарного, природно-наукового і технічного циклів. Поняття комунікація може вживатись як у широкому значенні (універсальному), так і більш вузькому (напр., технічна, біологічна, соціальна).

„*Комунікція* (від лат. *communicatio* – зв'язок, повідомлення) – спілкування, що ґрунтується на взаєморозумінні; повідомлення інформації від однієї людини до іншої або кількох інших” [1, с. 543]. „*Комунікція масова* (від лат. *communication* – повідомлення, передача; *communicare* – радитися) – соціокультурна взаємодія в масштабах суспільства через розповсюдження та обмін інформацією за допомогою технічно обладнаних мас-медіа (преси, радіо, телебачення, відеосистем, кіно). Стан комунікації (масової) – один із фундаментальних чинників сучасних суспільств, який може розширюватися у глобальних масштабах, цементуючи цілісність усієї людської спільноти” [2, с. 244].

Термін „комунікція” був введений у науковий обіг на початку ХХ ст., а початок безпосереднього дослідження міжкультурної комунікації відходить до другої половини ХХ ст., а саме, коли у 1954 р. з'являється книга американських вчених: антрополога Е. Холла і соціолінгвіста Д. Трагера „Культура як комунікація” [3, с. 582]. Тут вперше використовувалось поняття „*міжкультурна комунікація*”, яке повинне було відображати специфіку відносин між людьми, що належать до різних культур (широке тлумачення). У 1959 р. з'явилась нова праця Е. Холла „Німа мова”, в якій автор доводив тісний зв'язок культури з комунікацією. Він вважав, що „*комунікція – це культура, а культура – це комунікція*”.

Після публікацій Холла з'явилися нові напрями вже усередині самої міжкультурної комунікації. Один із них очолили американські вчені К. Клакхон та Ф. Стрідбек, які запропонували свою методологію вивчення культур різних народів. На їх думку, основні відмінності культур можна встановити по відношенню індивідуальних культур до таких концептів, як оцінка людської природи, ставлення людини до природи, до концепту часу, оцінка активності/пасивності [4, с 12–13]. З середини 60-х рр. проблеми міжкультурної комунікації починають цілеспрямовано вивчатися у Піттсбурзькому університеті США,

вчені якого розробили поняття „перцепція” і „перцептуальні системи”, розглядаючи їх у якості посередників між культурою і мисленням. Вони стверджували, що мова являє собою всього лише один із способів встановлення і підтримки подібного сприйняття членами певної культурної групи. У той же час американський вчений Е. Стюарт, продовжив розробку аксіологічної теорії культури Клакхона – Стробека, акцентуючи свої наукові інтереси на проблемі взаємодії культур, а група психологів Іллірійського університету під керівництвом Г. Тріандіса займалась розробкою проблеми культурної асиміляції, яку вони розглядали через порівняння і співставлення різних локальних культур [5].

Засновниками іншого напрямку досліджень міжкультурної комунікації стали Л. Самовар і Р. Портер. У своїй праці „Intercultural Communication: A Reader” автори особливу увагу приділяють проблемі інтерпретації невербальної поведінки. При цьому вони виходили з тих обставин, що невербальні символи, котрі позитивно оцінюються і сприймаються однією культурою, можуть отримати негативну інтерпретацію і оцінку у носіїв іншої культури. Цей феномен є досить актуальним для багатонаціональних регіонів України.

Отже, мета нашого дослідження полягає у розробці теоретико-методологічного підходу до вивчення сучасного стану міжкультурної комунікації в багатонаціональному регіоні України, аналізі чинників, що вплинули на нього, розробці засад спеціальної соціологічної теорії міжкультурної комунікації.

Завдання дослідження:

– проаналізувати і систематизувати основні теоретико-методологічні підходи до проблеми міжкультурної комунікації, що мають місце в зарубіжній та вітчизняній соціологічній літературі;

– розробити на підставі результатів дослідження засади спеціальної соціологічної теорії міжкультурної комунікації.

Термін „міжкультурна комунікація” у вузькому розумінні з’явився в літературі у 70-ті рр. ХХ ст. У підручнику Л. Самовара і Р. Портера наводиться визначення даного терміну. До цього часу сформувався і науковий напрям, логічною серцевиною якого стало вивчення комунікативних невдач та їх наслідків у ситуаціях міжкультурного спілкування. Пізніше це поняття поширилося на такі галузі як теорія перекладу, вивчення іноземних мов, порівняльна культурологія, контрастна прагматика тощо. До теперішнього часу, здебільшого, дослідження у межах міжкультурної комунікації зводяться до поведінки людей, що стикаються із проблемами, пов’язаними з відмінностями мов. Результатами цього стали описи культурної специфіки під час вираження та інтерпретації ситуативних мовних дій суб’єктів комунікації.

Розвиток теорії міжкультурної комунікації у США в 1960–1970 рр. був доповнений новими напрямками і аспектами дослідження. Одним з них стало вивчення питань адаптації до інокультурного середовища і проблеми культурного шоку. Дослідження процесу адаптації дозволило встановити: він характеризується *ейфорією*, що проявляється у захопленні новим культурним оточенням. Далі настає етап *фрустрації*, що супроводжується почуттям сумнівів і несприйняттям відмінностей в цінностях рідної і чужої культури.

Сучасні дослідники міжкультурної комунікації у США розвивають її у двох напрямках: міжкультурна комунікація як спілкування і взаємодія культур різних країн і народів і міжкультурна комунікація як спілкування і взаємодія субкультур у межах однієї великої культури.

Якщо заглянемо у давнину, то побачимо, що у межах традиційного міфологічного світогляду, проблема людських відносин не виділялась як щось самостійне. Тільки у V ст. до н.е. софісти і Сократ почали розглядати проблему людини. Сократ вважав, що лише в діалозі вдається розкрити протиріччя у поглядах співбесідника через зіткнення різних точок зору на предмет, що обговорюється, для досягнення істини. Отже, діалектика Сократа співпадає з

діалогом (діа-логос) [6, с. 238]. З цього можна зробити висновок, що діалог, який допомагає пізнанню навколишнього середовища, є необхідністю прояву людського розуму та співіснування людей, є саме *комунікацією*.

Платон, як і Сократ, протиставляє етику риторичі. У Платона риторика – засіб догідництва, підлабузництва тощо, але ритор – той, що необізнаний, має звичай показувати себе публічно більш переконливо, ніж справді обізнаний, граючи на почуттях і пристрастях натовпу. Слід відзначити, що у Сократа і Платона сама філософська рефлексія виступила у формі діалогу, тобто інтелектуального спілкування (комунікації) людей.

Не можна оминати Аристотеля („Риторика”), Цицерона („Про оратора”), М. Квінтіліана („Про освіту оратора”). Вони зробили вагомий внесок у становлення і розвиток комунікативної теорії і практики. Але антична думка – це лише перші кроки на шляху до осмислення людської комунікації як соціального феномена.

Середньовічні теоретики І. Севільський, Ю. Руфіній, Г. Херовоск та ін. спробували систематизувати знання з риторичі. Відродження і Новий час приносять нове демістифіковане розуміння людського спілкування. У центрі уваги вже постає не Бог, а людина.

Слід зазначити, що більшість німецьких філософів була схильна до трактування і людського спілкування у категоріях суб’єкт-об’єктного зв’язку, а не суб’єкт-суб’єктного. В їх історичних побудовах (І. Фіхте, Новаліс), людське індивідуальне „Я” було настільки абсолютизоване, що інше „Я” по суті було позбавлене своєї суб’єктивності і ставало об’єктом серед об’єктів. У результаті цього, замість принципу діалогічності міжособистісної комунікації взяв гору принцип її монологічності.

Для Ф. Шлейєрмахера, представника німецького романтизму, спілкування між людьми – це в першу чергу спілкування між індивідами, рівними сторонами (суб’єкт-суб’єктні відносини). Він створив теорію розуміння (герменевтики). Шлейєрмахер розглядав герменевтику як „мистецтво осягнення чужої індивідуальності”, „іншого”.

Знакову природу комунікації розглядала семіотика, яка виникла у ХІХ ст. Започаткована вона була в роботах німецького філософа-математика Г. Лейбніца наприкінці ХVІІ ст., але основні принципи семіотики сформулював американський філософ і логік Ч. Пірс, котрий ввів і саме поняття „семіотика”. На його думку, комунікація теж має знакову природу. У будь-якій комунікативній ситуації можна виділити три частини: знак (перший термін), у функції об’єкта (другий термін) і у відношенні до інтерпретатора (третій термін). Пірс вважав свою теорію знаків необхідною для дослідження комунікації.

Німецький філософ Ф. Ніцше стверджував, що мислення невід’ємне від мови, але мова спотворює реальність. Він доводив несумірність створеного категоріальною схемою мови образу світу зі справжнім світом, нездатність мови і мислення уявити знання незалежно від самої мови та мислення.

У ХХ ст. отримали подальшого розвитку ідеї семіотики і герменевтики, крім цього, велике місце проблемі людської комунікації відводиться в таких філософських напрямках, як екзистенціалізм, персоналізм, аналітична і лінгвістична філософія, діалогічна філософія тощо.

Предмет і мета філософських досліджень екзистенціалізму – внутрішній світ особистості, ізольованої від суспільства. Цю теорію можна назвати теорією некомунікабельності. Перш за все, екзистенціалізм – це філософія буття.

Дещо відмінна від позиції більшості екзистенціалістів точка зору німецького філософа К. Ясперса. Здатність людини до комунікації відрізняє її, на думку Ясперса, від всього іншого сущого, завдяки їй людина може віднайти самого себе, вона лежить в основі екзистенціальних відносин між людьми, як відносин між „Я” і „Ти”. Таким чином, він вважає, що комунікація є універсальною умовою людського буття.

Філософський аналіз комунікації, який здійснюється в межах різних шкіл,

поєднується з поняттям „дискурс” (діалог). У тлумаченні німецьких філософів Ю. Габермаса та К. Апеля, дискурс – форма комунікації, за якої зіштовхуються різні висловлювання, які явно або ні домагаються загальної значущості. На думку Ю. Габермаса, норми соціального життя і соціальної дії встановлюються у результаті „формально-прагматичного дискурсу”, коли повинен перемагати „непримушений примус” з боку кращого аргументу. Отже, можна стверджувати, що по-різному розглядаючи комунікацію, всі сходяться на тому, що спілкування людей (особливо мовне) – це певна соціальна комунікативна дія, під час якої передається певна інформація, відображається певна позиція, погляди тощо, тобто відбувається певна передача чи сприйняття культури однієї людини – іншою.

Слід зазначити, що на межі XVIII–XIX ст. в німецькій класичній філософії починає вироблятися категоріальний апарат, принципово важливий для побудови теорії комунікації („суб’єкт”, „об’єкт”), де під „суб’єктом” розуміється людина у її активно-пізнавальному ставленні до оточуючого її світу – „об’єкту”.

По-різному підходили соціологи та мислителі до тлумачення феномену комунікації. Часто її описують у термінах соціального спілкування, соціального обміну чи соціальної взаємодії. Слід відзначити, що спільним тут є те, що соціологи мають на увазі символічні форми взаємозв’язку в суспільстві, тобто такі, що репрезентують циркулюючі у соціумі знання, цінності, норми, значення – письмові та аудіовізуальні тексти.

Отже, *комунікацію* можна визначити як фундаментальний стан сучасного суспільства, в якому складна структура соціального і культурного простору з його численними секторами, що пов’язані між собою функціонально і за детерміністичними зразками, втілена у символічних формах і образах, які здатна сприймати і розуміти корпоративна, масова й індивідуальна свідомість. Саме такі образи соціального світу є водночас і змістом, і об’єктом взаємодії соціальних суб’єктів у комунікації.

Як стверджував американський вчений Г. Ласвелл, комунікація є певним актом, для якого необхідно уявити: „Хто? Що говорить? На якому каналі? Кому? З яким ефектом?” Тобто найважливішим у теорії комунікації, на його думку, є „акт комунікації”.

Активність і характер людського спілкування пов’язували і з природними та кліматичними умовами. Напр., відомий французький мислитель Ш. Монтеск’є у праці „Дух законів” доводить, що в основі всіх людських відмінностей лежать природничі фактори, які впливають на людську культуру, а отже і людські взаємини. Такої ж думки і німецький філософ Й. Гердер. У праці „Ідеї до філософії історії людства” він розглядає історію суспільства як закономірне продовження розвитку природи. Людина, на його думку, народжується природою, є вершиною і вінцем її. Тому основними елементами соціального прогресу є зовнішні і внутрішні фактори. Розвиток здібностей людини залежить від інших людей, від суспільства в цілому та його культури.

Один із засновників чиказької школи, автор „класичної” соціально-екологічної теорії Р. Парк вважає, що у суспільстві відбувається соціальна еволюція. Але суспільство, як складний організм, складається із певних соціальних груп та спільностей, що створюють соціальну організацію суспільної життєдіяльності індивідів. Між соціальними групами і спільностями відбуваються постійні взаємозв’язки, які виконують роль тих чинників, завдяки яким відбувається проникнення культури з однієї соціальної групи чи спільності в іншу [7]. Тобто відбувається постійний процес акультурації і декультурації.

Дж. Морено зазначав, що найбільш значними соціальними групами є соціальні спільності (емпірично фіксовані, реально існуючі об’єднання індивідів, які є відносною цілісністю), що може виступати як об’єкт соціального впливу. Вони володіють емерджентними властивостями, виникають у результаті об’єднання за певними характеристиками, не завжди притаманними окремим індивідам. Соціальні спільності різняться між собою за якісними типовими ознаками (національними, психологічними і т.д.) і за кількісними показниками (величиною).

Польський соціолог Я. Щепанський, пропонує виділяти два великих типи спільностей: природні, які існують в реальності (територіальні, соціальні), і номінальні (напр., спільність українських підприємців, фермерів і т.д.). Вказані спільності він ділить на фіксовані в соціальній системі, до яких відносяться класи, професійні групи, і нефіксовані (напр., рух зелених). Такий поділ, на нашу думку, дає можливість більш диференційовано підійти до тих факторів, які впливають на міжкультурну комунікацію як соціальне явище у багатонаціональному регіоні країни.

Як відомо, між індивідами під час комунікації виникають певні соціальні зв'язки (сукупність особливих залежностей одних соціальних об'єктів від інших, взаємні відносини, які об'єднують людей у відповідні спільності і свідчать про їх колективне існування), за яких відбуваються взаємовпливи. Основною формою соціального зв'язку є безпосередній контакт між людьми в тій або іншій первинній соціальній спільності (сім'я, група), який потім переростає в більш широкий опосередкований зв'язок людей, що складають великі соціальні об'єднання, в межах яких формуються почуття причетності до групи або внутрішньо-групової солідарності (нації, соціального класу, верстви, конфесії тощо).

Наявність соціальних зв'язків визначається відповідними факторами. Можна виділити три групи факторів:

- природно-біологічні задаються спадковими ознаками, тобто самим фактом народження людини, що визначає її етнічні, національні (расові) ознаки;
- психологічні, такі як почуття спільності з іншими людьми, що об'єднує людей у відповідні соціальні групи і спільності;
- соціально-інституційні, тобто спеціально створені (формальні, писані) правила, норми, які особливим чином регламентують соціальні зв'язки і відносини, визначаючи порядок дії соціальних об'єктів в межах соціального інституту і контролюючи їх.

Соціологи Г. Ласвелл і А. Кеппен, вважають, що основою, яка надає соціальним взаємодіям певного забарвлення та змісту і робить з них соціальні відносини, є *цінності* (цільові бажані події). Цінності слугують поштовхом, необхідною умовою будь-якого роду взаємодій, які забезпечують комунікативні зв'язки. Отже, соціальні цінності є ключем до розуміння практично всіх видів соціальних відносин взагалі, у тому числі і таких як *міжкультурна комунікація*. Але соціальні відносини залежать від поведінки кожного учасника міжкультурної комунікації, на яку впливає соціальний контроль, який на думку американських соціологів Е. Росса і Р. Парка, забезпечує нормальне співвідношення між соціальними силами, очікуваннями, вимогами і людською природою і, наслідком цього стає „здоровий” соціальний порядок. Французький соціолог Р. Ліп'єр розглядав соціальний контроль як засіб, що забезпечує процес засвоєння індивідом цінностей і норм культури і як механізм передачі цих цінностей та норм від покоління до покоління.

Отже, можна сказати, що соціальний контроль є засобом саморегуляції суспільства, але він також впливає на міжкультурну комунікацію і створює *соціальний процес*, який відбувається між індивідами і соціальною групою та різними малими і великими соціальними групами.

Із всієї багатоманітності соціальних процесів Р. Парк і Е. Берджес у свій час виділили такі: кооперації, конкуренції (суперництва), пристосування, конфлікти, асиміляції, амальгамації. До них зазвичай приєднують два інших соціальні процеси, які проявляються лише в групах: підтримка кордонів і систематичні зв'язки.

Представник американської школи інтеракціоністів, автор соціології дій Р. Тернер у своїй праці „Колективна поведінка”, визначає соціальний рух як „сукупність колективних дій, націлених на підтримку соціальних змін або підтримку опору соціальним змінам в суспільстві чи соціальній групі”. Отже, *соціальний рух* – це масова колективна дія однієї або декількох соціальних груп, пов'язаних із забезпеченням групових або суспільних інтересів, задоволенням як матеріальних, так і духовних інтересів, які направлені на соціальні зміни

або опір їм у конфліктній протидії з іншими соціальними групами. Таким чином, до соціальних рухів можна віднести екологічний, релігійний, феміністський, молодіжний, політичний, реформістський, опозиційний, національно-визвольний, емігрантський та ін. Сюди можна віднести і ті, які викликані міжкультурною комунікацією. Впливаючи на спільний культурний простір, у якому знаходяться різні міжнаціональні соціальні групи, які є водночас і різними за соціальним рівнем (статус, соціальна роль тощо), вони створюють певну соціальну дистанцію.

Соціальна дистанція – „поняття”, яке характеризує ступінь близькості або відчуження соціальних груп. Вона сприяє або зближенню соціальних груп, або їхньому віддаленню, що гальмує міжкультурну комунікацію, створюючи певні соціальні кордони.

Залежно від типу суспільства формуються ті чи інші суспільні відносини, а отже, і суспільна *міжкультурна комунікація*. Досить цікаво ця проблема аналізується австрійським філософом К. Поппером у праці „Відкрите суспільство та його вороги”, де розглядаються принципи демократичної суспільної реконструкції, „поступової соціальної інженерії” на противагу „утопічній соціальній інженерії” [8, с. 144]. Відкрите суспільство, на його думку, сприяє більш вільному спілкуванню, а, отже, за таких умов виникає проблема чвар. Закрите суспільство не знало цієї проблеми.

Порушена проблема викликає певний інтерес для суспільства України, як багатонаціональної держави. Дослідники відзначають, що багатовікова етнічна різноманітність населення України стала, поряд з іншими чинниками, однією з головних складових формування особливостей національного менталітету українського народу – його світосприйняття, психології, культури, вірувань, традицій і звичок, зокрема культурної та релігійної толерантності, що допускає можливість інших переконань і систем цінностей.

Із здобуттям Україною незалежності всі етнічні спільноти, що мешкають на її території, стали інтегральними складовими багатонаціонального українського народу. Це, власне, етнічні українці, які дали державі свою назву, визначили в основному відповідно до території своєї чисельної переваги кордони України й становлять майже три чверті її населення, етнічні росіяни, представники багатьох інших національностей.

Визначальними рисами етнонаціонального розвитку України є, з одного боку, процеси етнічного відродження української нації та інших етнічних спільнот, утвердження їх як сталих структурних компонентів українського суспільства, а з другого – їх інтеграція й формування поліетнічної української політичної нації. Важливою складовою цих процесів є інтенсифікація зв'язків з історичною батьківщиною представників української діаспори, залучення їх до державотворчих процесів в Україні, а також взаємовпливи багатонаціональних культур етнічних груп та національностей, які проживають на території України. Яскравим прикладом цьому служить населення Приазов'я.

Підсумовуючи все висловлене вище, можна сказати:

1. *Міжкультурна комунікація* була викликана практичними потребами післявоєнного світу, які підкріплені ідеологічно тим інтересом, який з початку ХХ ст. формувався в інтелектуальному середовищі і суспільній свідомості в цілому по відношенню до так званих „екзотичних” культур та мов. Практично такі потреби виникли внаслідок бурхливого економічного розвитку багатьох країн та регіонів, революційних змін в технології. У результаті цього світ став значно меншим – щільність та інтенсивність тривалих контактів між представниками різних культур значно зросла. Окрім економіки, важливими зонами професійної і соціальної міжкультурної комунікації стали освіта, туризм, наука і, напевне, ефективна можливість „пізнання” різних культур за допомогою телебачення та мережі „Інтернет”, що значно зблизила і змінила суть міжнародної комунікації.

2. Ці практичні потреби були підтримані змінами у суспільній свідомості, і у першу чергу постмодерністською відмовою від євроцентристських підходів в гуманітарних та суспільних науках. Визнання абсолютної цінності різновидів світових культур, відмова від

колонізаторської культурної політики, усвідомлення загрози знищення великої кількості традиційних культур та мов привели до того, що відповідні дисципліни стали бурхливо розвиватися, спираючись на новий в історії людства феномен – інтерес народів світу одного до одного.

Дані висновки можна повністю застосувати до *міжкультурної комунікації* в багатонаціональному регіоні. На їх підставі, а також на підставі аналізу теоретико-методологічних засад, можна вивести основні риси, які характеризують специфіку *міжкультурної комунікації* у

багатонаціональному регіоні:

– *міжкультурна комунікація* відбиває обумовлене сучасними суспільними відносинами (економічними, політичними, соціальними тощо) взаємне становище етнічних індивідів та їх груп;

– *міжкультурні соціальні зв'язки* проявляються у ставленні індивідів різних етнічних груп та цілих груп один до одного, до свого становища в суспільстві, до явищ і процесів суспільного життя;

– *результат спільної діяльності індивідів* різних етнічних груп, що проявляється в їх спілкуванні та взаємодії.

Як бачимо, багатоманітність комунікативних явищ привертає до себе увагу фахівців різних гуманітарних наук та інформаційних теорій. Саме на досягненнях цих наук ґрунтується сучасне знання про комунікацію. І сьогодні її дослідження тягнуть до створення спеціальної соціологічної теорії „*Соціології міжкультурної комунікації*”, яка б акумулювала інформацію про процеси комунікації між різними культурними уявленнями, поглядами, орієнтаціями, логіками, тлумаченнями, розуміннями в даному соціумі, у тому числі в контексті сприймання іншої „чужої” культури, що в цілому обумовлює рівень загальної культури даного суспільства, від якого залежать соціальні зв'язки і відносини різних соціальних суб'єктів (окремих особистостей, малих і великих соціальних груп). Отже, *міжкультурна комунікація* – досить складне соціокультурне явище, на яке впливає багато різних чинників, які постійно зазнають найрізноманітніших соціальних, політичних, економічних, національних, демографічних та інших змін. Тому дослідити її можна лише за умов системного підходу.

Список використаної літератури

1. Пустовіт Л. О. Словник іншомовних слів / Л. О. Пустовіт, О. І. Скопенко, Г. М. Сюта, та ін. – К. : В-во „Довіра” УНВЦ „Рідна мова”, 2000.
 2. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / [заг. ред. В. І. Воловича. – К. : Український Центр духовної культури, 1998.
 3. Основы теории коммуникации: Учебник / [под ред. М. А. Василика]. – М. : Гардарики, 2003.
 4. Садохин А. П. Введение в теорию межкультурной коммуникации / А. П. Садохин. – М. : Высшая школа, 2005.
 5. Triandis H.C. Culture and social behavior / H. C. Triandis. – N.Y. : MacGraw-Hill, 1994. – 315 p.
 6. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Софисты. Сократ. Платон / А. Ф. Лосев. – М. : Искусство, 1969.
 7. Park R.E. Introduction to the Science of Sociology / R. E. Park, E. W. Burgess. – Chicago : University of Chicago Press, 1924. – 734 p.
 8. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги : [пер. з англ.. О. Коваленка] / К. Поппер. – К. : Основи, 1994. – Т. 1.
- Дата надходження до редакції: 07.04.13

B. V.Sliushchinskiy**THE PHENOMENON OF INTERCULTURAL COMMUNICATION: THE SOCIOLOGICAL ASPECT**

Of the article examines the phenomenon of intercultural communication, its theoretical and methodological principles. The author proves that communicative phenomena have attracted the attention of specialists of different humanitarian Sciences and information theories. It is on the basis of these Sciences is contemporary knowledge about communication. And today her research gravitate to the creation of special sociological theory of "sociology of intercultural communication".

Keywords: intercultural communication, communication features, social space, amal'gamaciâ, akul'turaciâ.

УДК 316.75

К.А.Трима**АКСІОЛОГІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

В статті розглядаються проблеми функціонування соціуму в умовах глобалізація, а саме – процес визначення соціальних, культурних, моральних, естетичних цінностей. Проаналізовано низку робіт закордонних та вітчизняних дослідників та їх позиції стосовно формування «глобальної культури» та «глобальної цивілізації». Розглянуто специфіку співвідношення традиційних та «глобалізованих» цінностей.

Ключові слова: глобалізація, глобальна культура, глобальна мова, традиційні цінності, спосіб життя.

Наукова полеміка щодо тлумачення, пошуків суб'єктів та наслідків глобалізації триває має вже добре розроблену традицію. Так, наприклад, економічна глобалістика вбачає в глобалізації цілком раціональну та логічну тенденцію до створення глобального чи світового ринку зі своїм розподілом виробництва, робочої сили та фінансів. Геополітика розглядає глобалізацію як процес створення різноманітних інтеграційних об'єднань. В різних версіях американістики рушійною силою глобалізації вважається саме тяжіння відповідної держави до лідерства в сучасному політичному процесі. Версій, поглядів та думок накопичено дуже багато. Втім як і шляхів до їх систематизації. Дана ж стаття представляє собою спробу охарактеризувати вплив, який глобалізація здійснює на систему суспільних цінностей сучасного людства, проаналізувавши соціокультурний вимір глобалізації та визначити ті цінності, які пропонує нам глобалізована людська цивілізація.

Проблема аксіологічних пошуків для глобалістика не є новою. Так перші спроби на цьому шляху були започатковані такими закордонними дослідниками як: П. Бергер, В. Рейнеке, Е. Гідденс, Д. Голдбрайт, К. Робінс, Р. Робертсон А. Аппадурі, С. Бенхабіб, Ч. Капхен, та інші. Після цього ця традиція розповсюдилася на вітчизняну науку та була реалізована в роботах Ю. Павленко, О. Шморгуна, О. Білоруса, О. Зернецької, Є. Макаренко, С. Сіденко, В. Хоніна, М. Шепелева, , І. Хижняка, О. Коппель, С. Шергіна, А. Суботіна, С. Юрченка та багатьох інших.

В межах соціокультурного підходу до аналізу глобалізації головним пріоритетом є процес виникнення та розповсюдження «глобальної культури», так би мовити «ідеології глобалізації». На думку авторитетного американського фахівця у дослідженні глобалізаційних процесів П. Бергера [5] глобальна культура безумовно існує, і вона за своїм